

Slovenski dom

Stev. 82

V Ljubljani, sreda 10. aprila 1940

Leto V

Po zasedbi Danske in po nemškem napadu na Norveško:

Anglija in Francija gresta Norveški na pomoč

Norveška vlada izjavlja, da bodo Norvežani branili svojo svobodo
Nemške zahteve do Švedske in napovedi o „oboroženem
varstvu“ tudi nad Holandijo

Velika pomorska bitka med Angleži in Nemci v norveških vodah

London, 10. aprila. o. Zaradi nemškega napada na Dansko in Norveško je bila nenadno sklicana v Londonu seja zavezniškega vrhovnega vojnega sveta. Seje so se udeležili člani angleške vojne vlade in vojaški ter mornariški poveljniki, za Francijo pa predsednik vlade Reynaud ter vojni minister Daladier. Po seji je bilo izdano naslednje uradno sporočilo:

Zavezniški vojni svet se je sešel, da bi preučil položaj, ki je nastal zaradi nemškega prodiranja na Dansko in Norveško. Zastopniki obeh držav so razpravljali o celotnem položaju in v popolnem soglasju sprejeli sklepe o raznih ukrepih vojaškega in diplomatskega značaja, ki jih bodo izvedli kot odgovor na ta najnovejši nemški napad.

Anglija in francoska vlada sta zaradi zadnjih dogodkov včeraj imeli nujni seji. Popoldne je govoril v angleški poslanski zbornici predsednik vlade Chamberlain, ki je obsodil nemški napad na Dansko in Norveško, ki sta žrtvovali vse, da se ne bi zamerili Nemčiji. Ni res, da bi bili Anglija in Francija mislili zasesti Norveško, pač pa je Nemčija pripravljala napad na njo že dolgo po določenem načrtu, o čemer priča hkratio izkrcavanje nemške vojske v različnih norveških pristaniščih. Zaradi tega je angleška vlada takoj obvestila norveško vlado, da ji bo poslala vsjo svojo pomoč in se z njo borila do končne zmage nad Nemčijo. Angleška vojna mornarica že z vsjo paro plove v norveške vode. Nobenega dvoma ni, da bo ta novi nemški napad na male države samo pomagal do končnega nemškega poraza.

London, 10. aprila. m. Ob včerajšnji oddaji londonskega radia, katera je bila namenjena Norveški, je govoril tudi britanski zunanji minister lord Halifax. Rekel je med drugim:

»Srečen sem, da se mi je ponudila prilika, da pošljem norveški vladi in vsemu norveškemu narodu tople simpatije vse britanske javnosti spričo sedanje stiske in da ga navdušim za boj, ki ga je norveški narod brez oklevanja in brez premišljevanja junsko sprejel proti nemškemu napadalcu. Norveška je bila zmerom kotiček velikih tvorcev v umetnosti in prostor miru na svetu ter primer svobodoljubne ureditve vsega državnega in javnega življenja. Britanci pozdravljajo sklep norveške vlade, da se bo borila za svobodo norveškega naroda. Velika Britanija se bo do zmage borila rama ob rami z norveškim narodom.

Predsednik franc. vlade in zunanji minister Paul Reynaud je sprejel danes dopoldne norveškega poslanika v Parizu in mu sporočil sledeče:

1. Nemška vlada je dala izjavo, po kateri je sklenila prevzeti varstvo nad Norveško in Dansko. To akcijo je Nemčija prikazala kot odgovor na postavitev minskih polj v obrežnih vodah Norveške, kar se je včeraj dogodilo.

2. Francoska vlada je bila obveščena, da je nemški poslanik v Oslu ob petih zjutraj zahteval od norveške vlade, da prepusti upravo na norveškem ozemlju nemški vojaški oblasti. Pristavil je, da bo ob odklonitvi vsak odpor strl. Norveška vlada je takoj odklonila to zahtevo. Iz poznejših vesti se vidi, da so nemške čete že zasedle dele norveškega ozemlja.

3. Nemška izjava, po kateri bi naj bila nemška akcija odgovor na ukrepe britanske in francoske vlade, ne more nikogar zmotiti. Operacija, ki obstoji v istočasnem izkrcavanju čet v spromstvu pomorskih sil v večjem številu norveških luk, je morala biti pripravljena mnogo prej. Francoska vlada je vesela, da je Norveška sklenila s silo se upreti nemškemu napadu.

4. Paul Reynaud je sporočil norveškemu poslaniku, da je francoska vlada z ozirom na napad, ki je bil izvršen na norveško državo, sklenila ta-

koj in v celoti priskočiti na pomoč Norveški in da bo nadaljevala vojno združena s to državo.

5. V skladu s tem so bili že izdani potrebni pomorski in vojaški ukrepi ob sodelovanju z Anglijo.

Stockholm, 10. aprila. Po tajni seji švedskega parlamenta je podal predsednik vlade Hansson na radiu izjavo, v kateri je rekel, da je nemška vlada stopila v zvezo s švedsko vlado in izrazila željo, naj bi švedska ostala strogo nevtralna z ozirom na nemško akcijo glede Danske in Norveške. Švedska vlada je odgovorila, da je pripravljena voditi politiko nevtralnosti, o čemer je podala že dosti jasne dokaze v tej vojni. Toda švedska ima še vedno pravico, da svobodno ureja vse potrebe, zlasti pa ima svobodno akcijo, ki je potrebna za ohranitev nevtralnosti in za izpolnitev državne obrambe.

London, 10. aprila. m. (Reuter.) Čeprav prihajajo vesti, ki trdijo, da švedska vlada ni odredila splošne mobilizacije, pa je dopisnik Reuterja iz zanesljivih virov izvedel, da pripravlja švedska vlada vse potrebno za splošno mobilizacijo. V Londonu govorijo, da se bo švedska uprla vsakemu napadu. Če pa švedska samostojnost in nevtralnost ne bosta ohranjeni, bo švedska ostala nevtralna, kakor je bila nevtralna v spopadu med Finci in Sovjeti.

London, 10. aprila. m. Agencija Exchange Telegraph poroča, da je snoči nemški radio v svoji zadnji oddaji sporočil, da bo prišla zdaj na vrsto Holandska, kateri prav tako grozi nevarnost od Angležev in Francozov, kakor je grozila nevarnost Norveški in Danski. Nemčija bo morala zato iz istih razlogov, kakor je morala vzeti v varstvo nevtralnost in nedotakljivost Danske in Norveške, prevzeti tudi oboroženo varstvo nad Holandsko, da ne bi zavezniški tudi iz Holandije naredili poprišča za bojno klanje.

Po vsej Holandiji je včeraj vzbudilo veliko razburjenje dejstvo, da je bil telefonski promet z Berlinom nenadno ustavljen. Vlada je imela izredno sejo, na kateri so sprejeli obsežne obrambne ukrepe, ker je nemška vlada poslala holandski vladi spomenice, v kateri pravi, da ne bo Nemčija nicesar ukrenila proti Holandiji in Belgiji, če bosta ti državi ostali nevtralni. Pač pa Nemčija smatra za možno, da bosta Belgijo in Holandijo napadli Anglija in Francija. Če bi se to zgodilo, bo Nemčija morala storiti potrebne korake in upa, da bosta Belgija in Holandija prav tako pametni kakor je bila Danska...

Dejstvo, da je holandska vlada snoči takoj sklicala sejo, to je takoj po sprejetju novih vojaških varnostnih ukrepov, se tolmači tako, da smatra nizozemska vlada položaj za zelo resen. Na Holandskem se odkrito boje, da se vojna ne razširi in da tudi Holandska ne pride v nevarno cono. V gotovih holandskih krogih izražajo na podlagi vesti iz nemških virov tudi bojazen, da bosta Francija in Anglija pristopili k vojnim operacijam v tej smeri ter na ta način kompenzirali zavzetje Danske s strani Nemčije. Zavezniški komunikacije, ki je bil objavljen včeraj v Londonu, opravičuje te glasove. Toda uradno se sporoča, da je holandska vlada na včerajšnji seji preučevala samo splošen položaj.

Holandski vladni krogi gledajo zelo pesimistično na sedanji položaj. Na snočnji seji vlade so bili sprejeti sklepi glede izvedbe gotovih izrednih ukrepov za vsak primer. Tako je ustavljen ves trgovinski promet. Najstrožje je prepovedano dati kakršne koli informacije glede vojnih priprav Holandske. Zmanjšanje je potniški promet na že-

leznicah, ker potujejo vsi vojaški, ki so bili na dopustih, v svoje garnizije. Tudi prevoz blaga za zasebne potrebe je znižan na minimum, ker se vagoni uporabljajo za prevoz vojaštva.

London, 10. aprila. o. Ker so Nemci v norveškem pristanišču Egersundu prerežali podmorski kabel, ki veže Norveško z Anglijo in ostalo Evropo ter najbrž uničili tudi radijsko postajo v Oslu, je težko dobiti zveze z zakonito norveško vlado. Finski radio je sporočal davi, da je zakonita norveška vlada v Hamari ukrenila vse potrebno za organizacijo države in njenega življenja v vojnem stanju. Poslanska zbornica je imela ponoči sejo v Elvundu ter imenovala komisijo treh svojih pooblaščenec, ki bodo sodelovali z vlado pri vseh potrebnih korakih. Predsednik vlade je imel na seji zbornice govor, v katerem je dejal, da je vsa Norveška odločena nadaljevati z obrambo svoje neodvisnosti. Norveška bo storila vse, da se bodo sedanji dogodki srečno iztekli.

Za njim je govoril predsednik zbornice Hambro, ki je izjavil, da zbornica zaupa vladi in da bo Norveška odločno branila svojo neodvisnost in svobodo. Vse norveško ljudstvo ima trdno voljo, nadaljevati z uspešnim bojem za ohranitev norveške svobode.

Norveških poročil o nemškem napredovanju ni mogoče dobiti nobenih.

Norveški poslanik v Londonu je dobil pooblastilo, da sklepa vse potrebne sporazume glede vojnega sodelovanja med Anglijo, Francijo ter Norveško.

Berlin, 10. aprila. o. Poveljstvo nemške vojske je izdalo ponoči sporočilo, v katerem pravi, da so Nemci včeraj ob 14 zasedli prestolnico Norveške Oslo. Odpor norveških posadk v utrdbah pred mestom je strlo nemško letalstvo, ki je posebno uspešno sodelovalo pri zasedanju prestolnice. Do snoči so nemški oddelki, izkrcani v raznih norveških pristaniščih, osvojili vse določene točke, ponekod po hudem boju z norveškimi oddelki.

Norveških vesti o napredovanju Nemcev ni.

Amsterdam, 10. aprila. o. Nekateri holandski listi prinašajo iz Osla vesti, da si skuša angleška mornarica priboriti vhod v pristanišče Trondhjem, kjer se je izkrcalo okrog 1200 nemških vojakov. Ti so se naselili po šolah in mestnih hotelih. Listi opozarjajo, da je treba vse vesti, ki prihajajo iz Osla ali Kopenhagena, sprejemati zelo previdno.

London, 10. aprila. m. Londonski radio sporoča, da je prišlo med nemškimi in angleškimi brodomjem do velike pomorske bitke. Letalski boji, v katerih so sodelovala na eni strani norveška in angleška letala, na drugi pa nemška, se nadaljujejo vzdolž vse norveške obale.

Norveške bojne ladje so včeraj popoldne stopile v boj z nemškimi ladjami na več krajih. Za sedaj še ni nobenih potrdil o izidu teh bojev. Toda po poročilih angleških časnikov, ki so se z oblastmi in angleškim poslanikom vred izselili iz Osla in odšli v Hamar, se je izvedelo, da je bilo potopljenih več nemških ladij. Gotovo je, da sta bili potopljene dve veliki nemški vojni ladji. Ostale vesti pa ni bilo mogoče dobiti v potrdilo.

Po vesteh iz švedskih virov je norveško obrežno topništvo pri vходу v Oslo-fjord potopilo več veliko nemško vojni ladjo. Švedi pravijo, da je to nedvomno največja nemška ladja »Gneisenau«. Potujejo tudi vesti, da so angleška letala sodelovala pri letalskih borbah na zahodni norveški obali.

London, 10. aprila. m. Po zadnjih vesteh je prišlo na zahodni norveški obali do spopada med angleškimi in norveškimi brodomjem na eni strani in nemškimi brodomjem na drugi strani. Prav tako so ves dan streljale norveške obrežne baterije.

Potujejo se vesti, da je ob zahodni norveški obali pomorska bitka. Z obale poročajo o eksplozijah, iz katerih sklepajo, da se sodelujejo v bojih samo ladje, temveč tudi vojna letala. Ljudje so slišali celo vrsto hudih eksplozij, ki so zdaj že pojasnjene. Britanska podmornica je namreč torpedirala večjo nemško ladjo, na kateri je bilo tudi strelivo. Ladja je eksplodirala in so izgubili življenje vsi, ki so bili na ladji. Norveški ribiči so videli plavati po morju okrog 400 mrtvecev. Angleško pomorsko poveljstvo ne potrjuje teh vesti, pač pa povdarja, da to še ne pomeni, da do bitke ne bi bilo prišlo. Britanske vojne ladje so dobile strog ukaz, da ne sporočajo po radiu nobene vesti, dokler tega ne ukaže admiral, poveljnik tistega oddelka. Več kot gotovo pa je, da bo v 12 urah prišlo do točnejših vesti iz angleških virov.

Berlin, 10. aprila. DNB: Nemško vrhovno poveljstvo je izdalo tole uradno poročilo: Sporoča se, da je ugotovljeno, da je nastal v severnem delu Severnega morja boj med nemškimi in zavezniškimi ladjami in da sta bili z bombami težkega kalibra zadeti dve sovražni ladji, vsaka po trikrat, in da sta bili zadeti še dve križarki. Ena ladja se je nagnila, druga pa gori.

London, 10. aprila. Reuter: Poveljstvo angleške vojne mornarice zanika nemško trditev, da bi bili z bombami zadeti dve križarki in dve linijski ladji poškodovani.

London, 10. aprila. Havas: Prve izdaje današnjih listov objavljajo pod debelimi naslovi vesti, da ob norveški obali teče velika bitka med francoskimi in angleškimi pomorskimi in letalskimi silami na eni ter nemškimi letalstvom na drugi strani. »Daily Express« piše: Ekspedicijski oddetek zaveznikov s 600 letali je na poti na Norveško. Izve se, da je že doslej bilo potopljenih pet nemških vojnih ladij, med katerimi se nahaja križarka »Gneisenau«. Križarko »Gneisenau« so uničile norveške obalske baterije, ki je operirala v fjordu Oslo. Listi objavljajo tudi še nepotrdjene vesti, da je bila potopljena nemška velika ladja »Bremen«.

»Daily Mail« poroča, da je veliko število francoskih in angleških letal odletelo nad Oslo. Kmalu potem ko so Nemci vkorakali v norveško prestolnico, so nemška letala letela nad mestom ter bombardirala vojno letališče. Sestreljeno je bilo eno letalo. Istočasno je nastala nad letališčem Bornehu v bližini Osla zračna borba med norveškimi in nemškimi letalskimi silami. »Daily Express« poroča iz Stockholma, da so druge štiri nemške križarke blokirane pri Trontheimu. Angleška mornarica je preprečila križarkam, da bi odplule. V fjordu Oslo je istotako blokiranih več nemških vojnih ladij.

V Stockholmu je prispela vest, da je bila pri Narviku potopljena neka nemška križarka, druga nemška križarka pa je nasleda ob plitvini.

Angleške letalske sile so izvršile snoči več napadov na nemške križarke v fjordu Bergen. Ena nemška križarka je poškodovana. Angleško letalsko ministrstvo poroča, da so se vsa angleška letala vrnila v svoja oporišča.

London, 10. aprila. o. Vsi dopusti v angleški vojski in mornarici so preklicani do nadaljnjega. Enak ukrep je izdala Francija ter Holandija in Belgija.

Po neki vesti iz Lysekila na zahodnem Švedskem je bila včeraj ob zahodni švedski obali torpedirana 7000 tonska ladja »Amadis«. — Posadko nemške ladje »Amadis«, ki je bila potopljena na poti iz Stettina v Oslo, je rešila neka pilotska ladja iz Lisekiela.

Švedski generalni konzul v Dublinu je izdal sporočilo, v katerem opominja vse švedske ladje, ki so v irskih lukah in ki se pripravljajo na pot v Skandinavijo, naj ostanejo v lukah, v katerih so. Švedske ladje, ki se nahajajo že na poti, so bile pozvane, naj ustavijo svojo pot.

Danski in norveški poslanik v Newyorku sta izjavila, da ne bosta priznala zasedbe svoje države po Nemcih.

Italijanska vlada je bila o nemškem vdoru na Dansko in Norveško obveščena šele po začetku vojaških operacij.

Vatikansko glasilo »Osservatore Romano« odločno obsoja najnovejši nemški vdor in ga označuje kot napad.

Po vseh balkanskih državah je zaradi dogodkov na evropskem severu zavladalo veliko razburjenje. Argentinska vlada je sklenila, da bo častnike s potopljenih nemških križark »Admiral von Spee« internirala na otoku Martin Garcia. Trije od častnikov so dozdaj pobegnili in menda odnesli s seboj tudi važne listine s potopljene križarke.

Pretiran izvoz živine, moke in žita je silno neprijetno vplival na cene na domačem tržišču. Vsi so občutili hudo podražitev mesa. Nastalo je celo vprašanje, kaj bo ostalo za domače prebivalstvo, če bi se izvoz v taki meri nadaljeval v tujino. Zaradi tega je vzela to vprašanje v pretes vlada in sklenila omejiti izvoz živine do najnujnejše mere. Sestavil se bo poseben odbor ministrov gospodarstvih resorov, da bodo izdali potrebne ukrepe. Seveda bo delo težko, ker se bo treba držati naših obveznosti, ki jih imamo do tujih držav glede izvažanja naše živine in kmetijskih pridelkov, da se bi izognili vsem nepotrebnim sporom in nesporazumom, ki so prav v sedanjem trenutku najbolj nedobrodošli.

Danska in Norveška - nemški protektorat ali samo državi „pod varstvom“?

Kopenhagen, 10. aprila. o. Nemška vojska je do snoči zasedla večino polotoka Jutlanda, ki predstavlja večino danskega ozemlja. Prebivalstvo, ki ga je nemški vdor presenetil, je bilo silno potrto in obupano. Vse zveze med Dansko ter zunanjim svetom so bile takoj pretrgane in so bili ljudje navezani samo na uradna sporočila nemškega vrhovnega poveljstva.

Pred kraljevim gradom v Kopenhagenu so se ves dan zbirale ogromne množice prestolniškega prebivalstva ter nemo manifestirale za kralja in državo.

Snoči je bila sklicana seja senata in poslanske zbornice, na kateri so po kratkih posvetovanih priznali novo stanje, ki ga je Danska sprejela

samo zato, da bi ji bilo prizanešeno z vojnimi grozotami.

Kakšen bo položaj Danske in Norveške, če jo Nemci zasedejo, ni znano. Možna bi bilo, da bosta obe državi dobili položaj protektorata, kakor ga ima Češka, vlado pa bi prevzeli narodni socialisti, ki sicer predstavljajo v obeh državah nepomembno manjšino, a so že dolgo časa imeli dobre zveze z Nemčijo. Po nemških neuradnih zagotovilih pa naj bi Nemčija ohranila »varstvo« nad obema državama do konca sedanje vojne, nato pa bi bili Norveška in Danska vključeni v sistem podložniških držav, katerega bi po nemški zmagi tvorile tiste evropske države, ki so bile v sedanji vojni prijateljsko nevtralne.

Lhasa – sveto tibetansko mesto

Spet je mnogo slišati o Indiji in Perzijskem zalivu, in ni nemogoče, da bo v bližnji bodočnosti ena izmed totalitarnih držav podzvela v tem področju svojako iniciativo. Čeprav zatrjujejo indijske vojaške oblasti, da Indija s severa ni močnega napasti, posveča Anglija mnogo pozornosti temu severnemu predelu Indije – tibetanski cerkveni državi.

Prvi je predstavil Tibet evropski civilizaciji poznani švedski raziskovalec Sven Hedin. Njemu je sledil, ne kot odkritelj, ampak kot pustolovec, Trebitsch-Lincoln, ki je bil, kar hočete: poljski častnik, budistični menih, angleški poslanec in nemški spekulant s pivom. Tretji je bil zopet Anglež Spencer Chapman, raziskovalec po naročilu Downing-streeta, ki je prepotoval skoro neprehodne dežele Tibeta, kjer je razdeljeval zdravila in iz tibetanskih šol jemal najbolj nadarjene učence, ki jih je potem povel na angleške univerze. Tibetanskim kmetom pa je v njihovo zabavo kazal filme Charlja Chaplina in Rin-tin-tina.

To je bilo leta 1936, torej v času ko se je pričela Anglija spet zanimati za najbolj nepoznano državo sveta – Tibet. Seveda pa se Angleži za Tibet zanimajo že od leta 1903, od tedaj, ko je veliki angleški svetovni politik lord Curzon poslal nekoga visokega častnika s pionirsko četo, da preide po dolgem in počez do tedaj nepoznan dežel. Priateljstvo so bili sprejeti in so v deželi Angliji že zagurali nekatere politične in gospodarske vplive. Med svetovno vojno pa se je Tibet spet močnejše naložil na kitajsko državo, ki je bila njegova dejanska gospodarica že mnogo stoletij; brigala pa se za deželo ni mogla. Leta 1920. je bila znova poslana nova angleška misija v Lhaso in vse je bilo že na najboljši poti v korist Anglije, ko je nenadoma umrl (leta 1933.) Angležem naklonjeni Dalai-Lhama. Dotedaj izgnani knez Tashi-Lhama je ob tej priliki zasnoval pravečati punt. Ze omenjeni Spencer Chapman je z nekaj vojaštva vzpostavil zopet mir in red v deželi. Ampak bodočnost ni bila več tako brez nevarnosti kakor je bilo prej. Vodilna oblast, vladajoči Dalai-Lhama, cerkveni poglavar dežele, – še deček, ni imel na predsednika vlade in ministre

Nevernim Tomažem, če verjamejo ali ne...

F. D. Reuterju iz Kantona v državi Oklahama (USA) so zrasli novi zobje v 78. letu starosti! Do takrat je nosil 30 let umetne čeljusti.

Buffa de Mapimi je čudovita gora v Mehiki. Njen vrh ima take oblike, da je podoben profilu Martina Pereza, ki se je bil prvi povzpel na imenovano goro. Perezu se je sanjalo, da je odkril goro, katere vrh je podoben njegovi glavi in da bo v njej odkril tudi veliko bogastvo. Njegove sanje so se na celi črti uresničile. Iz gore Mapimi so izkopali že za več milijonov srebrne rude.

Makarone in špagete smatrajo za italijansko narodno jed. Vendar so bili makaroni in špageti dobro znani Kitajcem nad 3000 let prej, preden so se pojavili v Italiji...

Okrog 7 kg je težek 75 mm šrapnel za poljski brzostrelni top. V njem pa je okrog 300 jeklenih kroglic, ki se pri eksploziji razletijo na vse strani...

Ko so živali lačne, instinktivno vedo, v kateri vrsti hrane se nahaja več vitaminov. Kadar ubije lev svoj plen, poje najprej drobovje in druge notranje organe, ki vsebujejo, kakor je že ugotovljeno, dosti vitaminov.

1900. leta je znašala največja avtomobilska hitrost celih 25 km na uro.

Rak postane rdeč šele, ko ga skuhaš! (Pregovor: Rdeč, kakor kuhan rakl)

Največ pokadijo v Združenih državah. Tam pride na vsakega državljanca povprečno 1035 cigaret na leto.

Sokrat ni napisal niti ene knjige. Njegova filozofija je v glavnem znana iz spisov njegovega učenca Platona.

Po statistiki Mednarodnega urada dela v Bernu je bilo dosedaj tiskanih nad 60.000 različnih poštih znamk v vseh svetovnih državah.

Neštetokrat ste že slišali latinske rek: »Omnia mea mecum porto«, kar pomeni: »Vse svoje nosim s seboj«. Nikdar pa vam ni padlo v glavo, da bi se vprašali, kdo je to rekel? »Lumitelj« tega reka je bil grški filozof Bias in to 570 let pred Kr.

Vanilija ima zelo prijeten duh, nima pa nobene okusa – neprijetno presenečenje.

prav nobenega vpliva. Vsa prava moč, prav do polnoletnosti Dalai-Lhame, je bila v rokah posameznih predstojnikov samostanov in svečnikov. Tibet je cerkvena država, stara fevdalna cerkvena država s svojimi kulturnimi in socialnimi uredbami. Najbolj jo lahko primerjamo z evropskimi državami 12. stoletja. Od okroglo 2 milijonov prebivalcev, je več kot 300.000 menihov. Vsi samostani in svetlišča pa predstavljajo dobro polovico državnega premoženja. Lhasa – »sveto mesto« – ima okrog 20.000 prebivalcev, katerih polovica so menihi. Mesto leži na visoki planoti v višini 4000 metrov, prav ob vznožju, koder se Himalaja razcepi na mnogo gorskih hrbtov. Sedanji lepoti mesta se morajo zahvaliti meščani v nemali meri angleškemu popotnikom, kajti ti so jim uredili vse po zdravstvenih načelih, zgradili so vodovode z zdravno pitno vodo, izpeljali kanalizacijo mesta itd. Poprej vsega tega ni bilo. Po cestah je ležala po mesece dolgo vsakovrstna nesnaga, odpadki jedil, poginule živali, in le ostrumu in suhemu podnebjju se morajo meščani zahvaliti, da niso izbruhnile nevarne kužne bolezni.

Iz dežele izvažajo kožuhovino, usnje, svilo, in zelo verjetno je, da gorata tla vsebujejo bogate rudne žile. Vse misije, ki so se vračale s Tibeta v London, so poročale, da je najvažnejše živeti v tibetansko cerkveno državo v kar najboljših odnosih. Da je nadalje potrebno poslati v to deželo trgovce, zdravnike, učitelje, inženirje in zemljepisce, ki bodo pripomogli k razvitu dežele, obenem pa dosegli velik vpliv na prebivalce.

Londonski vodilni krogi so poslušali nasvete svojih poslancev. Anglija je odkrito priznala, da so njeni trgovinski, še bolj pa strateški interesi na Tibetu zelo veliki. Srednjeveški cerkveni državi so odprta trgovska pota na vse strani, omogočen ji je velik razmah. Seveda pa nad vsem življenjem Tibeta neprestano bdijo Angleži.

Pogled v notranjost trupa modernega bojnega latala, ki se v tvornici približuje zaključni fazi dela.

Žensk ne ceni

V Notranji Mongoliji leži dežela Tajutov. Ruski raziskovalci, ki so pred kratkim prišli od tam, poročajo, da ne zavzema ženska nikjer druge na svetu tako nizkega družbenega položaja kakor tam. Prezir ženskega spola gre med Tajuti tako daleč, da se ženske ne smejo učiti niti govorice moč, temveč morajo uporabljati popolnoma drug, dosti skromnejši jezik. Če žensko zasajo pri poskusu, da bi se naučila moškega jezika, zapade smrtni kazni. Seveda so primeri, da mora moški ženski kaj povedati. Ker pa moškega, ki se je spozabil, takoj izženejo, mora uporabiti evinke: z znaki izrazi željo drugemu moškemu in ženska, ki so ji ti znaki prav za prav namenjeni, jih mora ujeti z očesnimi koti in se jim seveda takoj pokoriti. Da bi kakšna ženska poskusila obrniti se do kakšnega moža, je tam nepojmljivo, da niso za ta primer določili niti posebne kazni.

Nos mu je prinesel bogastvo

Znano je, da imajo nekateri ljudje močnejše razvit ta ali oni čut in to posebno tisti, ki niso normalno razviti. Slepi in gluhi imajo v prvi vrsti izredno razvit voh, ki jim nadomešča vid in sluh.

V tem pogledu se zdi, da ima rekord vsekakor neki John Mausman, ki je gluhomem in živi v Parkersburgu v državi Virginija. John Mausman ima tako zelo razvit voh, da more na razdaljo 200 metrov točno ugotoviti ne samo prisotnost nove osebe, temveč tudi to, ali je tisti možkega ali ženskega spola, star ali mlad.

To pa še ni tako važno. John Mausman lahko zavoja petroleje tudi, če se slednji nahaja 300 metrov pod zemljsko površino. In samo ob sebi je razumljivo, da je to posebnost Johna »Nosmana« izkoristilo v prvi vrsti društvo za eksploatacijo »tekočega zlata«. Tako je John Mausman s svojim odličnim nosom odkril več novih petrolejskih vrelcev, kateri bi danes najbrže ne tekli, če bi ne bilo Johnovega nosu.

Razumljivo, da John Mausman ne začne kar tako tja v en dan vohati s svojim nosom. Družba za eksploatacijo petroleja mu je dosedaj izplačala pol milijona dolarjev nagrade in pravijo, da je to največji honorar, ki ga je kdaj kdo dobil radi nosa!

Potovanje in zgodovina

Skoraj ga ni človeka, ki bi ga ne veselilo potovanje že iz radovednosti, kako je drugod po svetu. Zato so ljudje tudi v prejšnjih dobah radi potovali. A v starem in v srednjem veku ni bilo prijetno potovati, ker ni bil promet tako razvit kot zdaj. Zato niso potovali zgolj za zabavo in veselje, kot potujejo zdaj, ampak radi poučnih, trgovskih in družinskih vzrokov.

Iz klasičnega starega veka nam je znan kralj iz Itake, Odisej, ki poje Homer o njem, da je poznal mnogo mest in ljudi. Stari Germani pa so bili hnenja, da so potujoči ljudje – sami berači in potujoči junaki in pevcu so si želeli stalnega bivališča. Šele v humanistični dobi (v 14. in 15. stoletju) je postalo potovanje užitek in so se ljudje tudi veselili prirode in spoznavanja dežel in narodov.

V tako zvani »bidermajerski dobi« (v 18. stoletju) se je potovanje kar razmahnilo. Angleški pisatelj in francoski filozof Rousseau so peli slavo pešhoji in sploh gibanju na zraku. Starejši ljudje in bolj častiljivega stanu pa

Znani pariški kardinal Verdier je dne 9. aprila umrl.

so se vozili s svojimi orjaškimi kočijami in poštini vozovi. Ženska na vsak način ni smela tedaj sama potovati. Celo rapredni, nemški Goethe je zapisal: »Potujoče dekle je zmeraj na slabem glasu.« Kaj bi dejal o današnjih športnicah? Dandanes potuje vse, bodi peš ali s kolesom. Za ta čas veljajo besede: »Komur hoče, Bog dobro storiti, ga pošlje v danjni svet.«

Luč, ki gori že nad 400 let...

V Benetkah je bil 1507. leta obsojen pek Pietro Tascalo na smrt. Toda kmalu po izvršitvi sodbe je bilo dokazano, da je bil po nedolžnem obsojen za zločin, ki ga ni izvršil.

Ko je bila ugotovljena njegova nedolžnost, je Svet deseterice odločil, da je treba pred podobo Madone na Piazzetti prižgati lučko, ki bo morala goriti večno. In tista lučka ni do danes nikdar ugasnila...

Hotel 5600 m visoko

Elbrus je najvišja gora na Kavkazu, ki je visoka 5600 metrov. Sovjetska vlada, ki zelo hlepi po rekordih, pa hoče sedaj 100 m pod vrhom zgraditi velik turistiški hotel, ki bo obenem planinsko zavetišče, višinsko zdravilišče in opazovalna postaja. Ker pa na vrhu te visoke gore divjajo navadno veliki viharji, je arhitekt sedaj našel tako rešitev zunanosti nove zgradbe, da bo novi hotel dobil obliko zrakoplova, da se bo lahko bolj uspešno upiral viharjem. V hotelu bo prostora za 200 ljudi. Težko pa bo spraviti v tako višino gradbeni material in pa živež. Vsa zgradba spominja nekam na gradbo babilonskega stolpa.

Nekaj o steklu

Nikoli ni bilo steklo tako moderno, kot je v sedanjih dneh. Že je v rabi kot zidak, in odkar morejo steklo izdelovati v tenkih, bolj kot pajčevina tenkih nitkah, so tudi že v nevarnosti dragi svileni blagovi, da jih bo steklo izpodrinilo.

Kar nič izrednega in posebnega ni več, da so delavnice narejene iz stekla, pri čemer ni iz stekla samo strop in pod, marveč so tudi stene steklene. Mizice, čajne vozičke, pladnje imamo že precej časa iz stekla, a samo ameriška redkost je, da so iz steklenih niti stekane obleke in zastori. A dotični krogi, ki se bavijo s steklarstvom, prav resno trdijo, da pride čas, ko bomo imeli preproge, pohištvo in blagove – iz stekla.

Pri zdravniku. Doktor: »Čudno, da ne veste, kje imate žolčnik.« – Bolnik: »Res ne vem, gospod doktor.« – Doktor: »No, približno tam, kjer imate žepno uro.« – Bolnik: »Ni mogoče! Žepno uro imam namreč v zastavljalnici.«

Radio

Program radio Ljubljana

Sreda, 10. aprila: 7 Jutranji pozdrav – 7.05 Napovedi, poročila – 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) – 12 Uvertura (plošče) – 12.30 Poročila, objave – 13 Napovedi – 13.02 Preženežni skrb (plošče) – 14 Poročila – 18 Isteska narodna glasba; kvartet: violina, klarinet, trobenta, bas; dvo-glasne pesmi brez spremljave. Vmes predavanje o istrski narodni glasbi (g. prof. Saša Santel) – 18.40 Naši poljedelski delavci (g. Rudolf Smersu) – 19 Napovedi, poročila – 19.20 Nac. ura: Predavanje inspekcije narodne obrambe, Belgrad – 19.40 Objave – 19.50 Čudo dviganja vode v rastlini – 20 Peški zbor Krakovo-Trnovo – 20.45 Mozart: Les petite riens balet (plošče) – 21.15 Kitarski dueti (gg. St. Prek in Jos. Pogačnik) – 22 Napovedi, poročila – 22.15 Dvospevi: gđc. Polkda Zupanova, ga. Lida Kalinova, pri klavirju g. prof. Pavel Šivic.

Drugi programi

Sreda, 10. aprila: Belgrad: 20 Opera – Zagreb: 20 Ljubljana – Belgrajska katkovolna postaja: 19.40 Poročila v slovenščini – Bratislava: 21.30 Orgle – Praga: 20.05 Filh. konc. – Sofija: 19.45 Massenetaova opera »Werthers« – Beromünster: Tolstoj: »Kreutzerjeva sonata« – Budimpešta: 19.30 Opera – Bukarešta: 19.25 Ork. in vok. konc. – Stockholm: Hörby: 21 Leoncavallova opera »Zaza« – Trst-Milan: 17.40 Plesna gl. 21 Leoncavallova opera »Zaza« – Rim-Bari: 20.30 Godala – Florenca: 21 Plesna glasba – Oslo: 21 Ork. konc. – Sottens: 20.40 Ork. koncert.

V začetku leta 1916 je mehiškanski roparski voditelj Panchowilla pri mestu Columbusu vdrl v zvezno državo New Mexico in povzročil v odnosih med Združenimi državami in Mehiko resno napetost. Videl sem možnosti mednarodnega pomena. Po noči premišljanja, sem se odločil, da bom zapustil Chicago ter na svojo pest šel do mehiške meje.

Da se ne bi spet premislil, sem si kupil vozovnico do El Pasa v Texasu. To je bilo dobro. Zakaj sicer bi me bil založnik mojega lista pregovoril, da bi ostal. Nahrnil sem si bil 161 dolarjev in sem po nakupu vozovnice imel še kakih 120 dolarjev.

Stiri leta divjajetega poročevalskega dela v Chicagu so me bila v marsičem spremenila. Nisem bil nič več sramežljivi in boječ fant s kmetov, brezbarvna osebnost, docela neizkušena v odnosih z ljudmi, kakor sem bil prišel v mesto, ne da bi bil vedel, kaj o ozadjih, o boju in nasprotjih človeškega življenja.

Z vidnim uspehom sem se ravnal po pravilih, ki mi jih je dal na pot Charles Erbestein: da postanejo ljudje prijazni, če se jim bom jaz kazal prijaznega, in da jih do neke mere večina trpi zaradi enake notranje negotovosti pred drugimi ljudmi, kakor sem jaz trpel. Toda še daleč sem bil od tega, da bi z ljudmi občeval samozavestno in neprisluseno. Ni se mi še posrečilo, da bi premagal za-drego pred ženskami. Vsa štiri leta v Chicagu sem »hodil« z enim samim dekletom.

Ker se je moj mladostni videz pogosto slabo obnesel pri mojem delu, sem si pustil brke, da bi bil na pogled starejši, čeprav so brke

tiste čase bile kaj redke. Zaradi njih so me pogosto zadržali, toda nekaj starosti so mi pa le dale.

Vzel sem si drugo ime, ker svojega priimka nisem maral, in pa, ker ni bil posebno primeren za podpisovanje. Ime mi je bilo prav za prav Webster, ker pa uradno nisem bil nikdar krščen, sem spremenil ime po lastnih mislih v Webb, kar mi je zvenelo boljše.

Svojemu podpisu sem premišljeno in hote dal drzen, samozavesten zamah. Pri izbiri obleke sem gledal na to, da sem se napravil tako, kakor sem mislil, da je potrebno za ugledno in pomembno vzbujajočo prikazen.

Branje v dr. Elliota »Zakladu« mi je vzbudilo zanimanje za tuje dežele in pa željo, da bi postal zunanji dopisnik. Zadeva na mehiškanski meji se mi je zdela, da nudi možnost, pri katerih bi si nabral novihkušenj.

Zvečer tistega dne, ko sem se ločil od »Chicago American«, sem se odpravil v El Paso. To je bila prva pot v vrsti potovanj, ki naj bi me 20 let vodila po 41 državah in petih delih zemlje. Do tedaj nisem nikdar potoval naenkrat več kakor 100 milj in še nikdar ležal v spalnem vozu. Tedaj, ko sem dospel v El Paso, se je vlada Združenih držav odločila, da bo poslala v Mehiko kazensko odpravo za Villom, ki je vdrl v Združene države, vpepelil del mesta Columbusa ter pomoril veliko prebivalstva.

Villova tolpa se je bila uprla zoper zakonito Carranzovo vlado in je imela zaseden najsevernejši del Mehike. Carranzova vlada ni imela moči, da bi bila obračunala z njim. V Washingtonu so prišli do sklepa, da v teh okoliščinah ni od Carranza pričakovati nobenega resnega koraka in da morajo Združene države torej kaznovati Villu.

Uradni zastopniki tiska, ki so drli iz vse države sem, so bili čez glavo zaposleni s poročili o poglavitnih dogodkih, nič se niso utegnili baviti s podrobnostmi. Jaz pa sem zagrabil človeško zanimive posameznosti, jih izdelal in potem pe pripovedi prodajal naravnost dopisnikom drugih listov.

Že prvi teden sem s tem zaslužil dvakrat toliko, kakor pa sem dobil v Chicagu. Potem mi je pa družba United Press dala čisto uradno ponudbo, naj časnikaško obdelam operacijsko področje kazenske odprave pri Columbusu in sicer za trideset dolarjev na teden.

Villa je bil napadel kraj s kakimi 200 dušami Vas je bila iz eno- in dvonadstropnih lesenih hiš in je ležala sredi plitve Mesquit-ske ravni, ki je bila gladka in brez drevja, nekaj milj od meje. Na 50 milj daleč je raslo morda komaj nekaj travnih bilj. Najbližja na-

selbina je bilo mestec Deeming, oddaljeno kakih 40 milj in podobno podeželskemu mestu v filmu. Glavne stavbe v Columbusu so ležale v pepelu. Villovi razbojniki so jih bili pri napadu požgali.

Z drugimi dopisniki sem si sposodil od vojaške uprave majhen šotor, ga postavil na puščavskih tleh, dobil vojaško posodo in jedel z vojaki v taboru. Čeprav je bilo šele v mareu, je sonce podnevi žareče žgalo, veter pa je vrtil oblake prahu, ki so nam slepili oči.

Pogosto ves dan ali pa celo dva dni nismo videli niti 20 čevljev daleč ter smo za varstvo oči nosili tesno se prilagajajoče temne naočnike proti prahu. Dobili smo vojaške postelje in odeje ter živili šest mesecev v tistem šotoru. Vsako jutro smo iztrepali in otresli čevlje zaradi neštetihih kač, velikih pajkov tarantel in strupenih zelenecv.

Ko je Pershingova odprava začela napredovati, so ujeli štiri moše, o katerih so domnevali, da so pripadali Villovi tolpi, ki je bila napadla Columbus. Spravili so jih bili v mestec Deeming pred sodnijo, ki jih je obsodila na vrvo.

Šel sem tja, da bi videl usmrtnice, ki so jih opravili na majhnem jetišniščnem dvorišču, tlakovanom s stolčeno glino. Ker tu ni bilo še nikdar prišlo do kake zakonite usmrtnice, niso uradniki poznali čednih načinov obešanja.

Sklenili so, da bodo jetnike obesili po dva in postavili surovo zbite vislice. Ker ni bilo na odru pravih loput, so postavili vzvišen oder z dvojnimi vrati, ki so bile z vrvo privezane na konce brun ob obeh straneh.

Razbojnike so v parih privedli iz ječe, jih postavili na oder in pripravili lopute, da bi jih izpodmaknili. Položili so jim vrvi okoli vratu, potem pa je jetniški uradnik z ostrogami in v širokem slaminiku s sekuro presekala vrvi, ki je držala vrata ob obešenih.

Obe telesi sta švignila navzdol, se obračali in zvjali. Srajca enega od obešenecv je bila pod vratom odpetja, da je bilo videti pod njo robato naslikano podobo Matere božje. Mož jo je bil najbrž strgal iz kake knjige in si jo pritril na prsa.

Toda vozli so bili slabo zategnjeni, vrvi je bila predolga, da bi pravilno zlomila tilnik in eden ob obojenecv se je zadušil. Dva gledalca sta pri tem pogledu izgubila zavest, eden je bil od zdravnikov, ki bi morali ugotoviti smrt. Ker je bil v tem kraju en sam pravi zdravnik, so k temu poslu prisilili še živinozdravnika, in ta je bil tisti, ki se je onesvestil. Oba druga Mehikanca so obesili takoj ko so odrezali prvi trupli. Spet so pripravili vrvi in lopute.